



# **VESIENHOIDON TYÖOHJELMASTA, AIKATAULUSTA JA KESKEISISTÄ KYSYMYKSISTÄ kuuleminen 15.6. – 17.12.2012**

**Yhteenvedo kuulemispalautteesta**

**Keski-Suomen ELY-keskus  
22.3.2013**



# Yleistä kuulemisesta

- Kuuleminen vesienhoidon työohjelmasta ja keskeisistä kysymyksistä järjestettiin 15.6. – 17.12.2012.
- ELY-keskukset pyysivät lausunnot oman toimialueensa keskeisiltä vesienhoitoon liittyviltä tahoilta.
- Koordinoivat ELY-keskukset pyysivät lisäksi lausunnot valtakunnallisilta toimijoilta.
- Lausuntopyynnöt lähetettiin vain sähköisesti
- Palautetta pystyi antamaan myös Internetissä vastaamalla webropol-kyselyyn.



## Palautteen määrä ELY-keskuksittain

### VHA2

	Palautemäärä
<b>Etelä-Savon ELY</b>	18
<b>Hämeen ELY</b>	19
<b>Kaakkois-Suomen ELY</b>	24
<b>Keski-Suomen ELY</b>	47*
<b>Pohjois-Savon ELY</b>	37
<b>Uudenmaan ELY</b>	34
<b>Internet-kysely</b>	37

### VHA3

	Palautemäärä
<b>Etelä-Pohjanmaan ELY</b>	34+2
<b>Hämeen ELY</b>	23
<b>Varsinais-Suomen ELY</b>	27+1
<b>Keski-Suomen ELY</b>	47*
<b>Pirkanmaan ELY</b>	16+7
<b>Internet-kysely</b>	26

\* Lausunnot ja kansalaispalautte yhteensä, ei eroteltu vesienhoitoalueittain

- Kansalaispalautteesta Internet-kyselyn kautta tuli 12 kpl (VHA2 4 kpl ja VHA3 8 kpl)
- Muut kansalaispalautteet:
  - VHA2 13 kpl
  - VHA3 3 kpl
  - yhteisiä 4 kpl



# Yleistä palautetta vesienhoidon suunnittelusta

- Työohjelmaa ja aikataulua pidettiin realistisena ja toteuttamiskelpoisena, joskin vesien hyvän tilan saavuttamisen kannalta aikataulua pidettiin haasteellisena
- Vesienhoitosuunnitelmien tavoitteet ovat hyvät, mutta suunnittelu-järjestelmää pidettiin raskaana
- Vesienhoidon suunnittelu luo edellytykset vesien tilan pitkäjännitteiselle ja suunnitelmalliselle parantamiselle
- Toisella kaudella pitää päästä asioissa eteenpäin ja toteuttaa konkreettisempia toimenpiteitä vesienhoitosuunnitelmien toteuttamiseksi.
- Vesienhoidossa huomioidaan useita strategioita. Huomioitaviin strategioihin tulisi kuulua myös alueelliset energiasstrategiat, sillä vesienhoidon suunnittelulla on suora vaikutus paikallisen energian saantiin.



## Tiedonsaanti ja viestintä

- Lisää alueellista ja tiettyä vesialuetta koskevaa kansanomaista tiedottamista.
- Parempaa näkyvyyttä valtakunnallisessa mediassa.
- Jalkautuminen kuntiin vesienhoitotyön tunnetuksi tekemiseksi. Tilaisuuksia tulisi järjestää myös virka-ajan ulkopuolella.
- Kansalaisille tilaisuuksia keskustella omista lähivesistään
- Verkkoviestintää lisättävä, tieto kuulemisesta ei tavoittanut kaikkia.
- Jatkossa käyttöön karttapohjaiset osallistumismenetelmät



# Yhteistyö ja sidosryhmien vaikutusmahdollisuudet

- Osallistumismenettely on ollut avointa ja yhteistyö riittävän laajapohjaista
- Eri kansalais- ja sidosryhmille on annettu mahdollisuus osallistua suunnitelmien ja toimenpideohjelmien laadintaan. Yhteistyöhön perustuvaa toimintatapaa tulee edelleen jatkaa ja kehittää edelleen.
- Yhteistyö ei saa rajoittua pelkästään suunnitteluun → Käynnissä olevan kauden loppuajan ja tulevan kauden yhteistyön on edettävä toimenpiteiden toteutukseen.
- Vesienhoitosuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet tulisi ottaa huomioon toimialojen omien ympäristönormien ja – ohjeiden suunnittelussa, ohjelmissa ja täytäntöönpanossa
- Viranomaisten ja toiminnanharjoittajien välinen yhteistyö nähtiin tärkeänä ja toivottiin viranomaisten jalkautumista asioiden esittelyn yhteydessä.



## Kuulemismenettelyt

- Osallistumisjärjestelmä pidettiin yleisesti hyvänä ja riittävänä.
- Tavalliset kansalaiset eivät ole vielä riittävän tietoisia osallistumismahdollisuuksista.
- Suunnittelujärjestelmää pidetään vaikeaselkoisena joten asian tiivistämistä ja kansantajuistamista tulisi jatkossa lisätä.
- Palautemahdollisuus Internetissä on varsin hyvä, mutta monet sen asiat ovat liian vaikeita vesiensuojeluun perehtymättömälle. Kyselyä tulisikin yksinkertaistaa ja kysymyksiä hieman pohjustaa.
- Internetiin ja sähköiseen tiedonkäsittelyyn perustuvia kuulemis- ja osallistumisjärjestelmiä tulee edelleen kehittää



# Suunnittelun aikataulu

- Esitetty suunnittelun aikataulu ja työohjelma on selkeä ja realistinen.
- Toisaalta asetettua aikataulua pidettiin hyvin haastavana, sillä 1. kauden toimenpiteiden toteutus tapahtuu samanaikaisesti 2. kauden suunnittelun kanssa. Vesistöjen tilan muutokset vievät aikaa ja jo tehtyjen vesiensuojelutoimenpiteiden vaikutukset eivät heti näy vesien tilassa.
- Suunnittelun aikataulussa ja suunnittelussa tulee ottaa huomioon EU:n maatalouspolitiikan tulevan ohjelmakauden ja maatalouden ympäristökorvausjärjestelmän sisältö.





# Arvio ihmistoiminnan vaikutuksista vesien tilaan

- Paineiden tunnistamisen sijaan pitäisi arvioida paremmin paineiden vaikutuksia ekologiseen tilaan.
- Kokonaisfosforin mittaus ei osoita rehevöittävän liukoisen fosforin osuutta.
- Kuormitusarvioita tulee edelleen tarkentaa ja luotettavuutta parantaa.
- Kiintoaines- ja humuskuormituksen arviointi on tärkeää. Ne ovat jääneet aiemmin liian vähälle huomiolle.
- Kuulemisasiakirjoissa korostetaan voimakkaasti maatalouden roolia suurimpana ravinnekuormittajana ja rehevöittäjänä. Vallitsevien arviointimenetelmien perusteella maatalous näyttäytyy etenkin VHA2:n asiakirjassa erittäin raskaana vesistökuormittajana käytännössä jokaisella suunnittelun osa-alueella.
- Sisäisen kuormituksen arviointia tulee lisätä. Sisäisen kuormituksen huomioiminen tulee nostaa yhdeksi keskeiseksi kysymykseksi.
- Vesien tilaan vaikuttavat myös ihmisen hallitsemattomissa olevat tekijät, kuten rankkasateet ja leudot talvet.
- Jätevesien typpipäästöjä ja puhdistamoiden ohijuoksutuksia tulee tutkia enemmän. Puutteellisesti on myös arvioitu, miten viherrakentamisessa käytetty puhdistamoliete vaikuttaa vesien tilaan.



# Vesien tilan arviointi

- Nykyisiin vesienhoitosuunnitelmiin ja toimenpideohjelmiin sisältyy paljon alustavan asiantuntija-arvion mukaan luokiteltuja vesistöjä tai vesistöjä/vesistönosia, joita ei ole luokiteltu lainkaan. Lisää resursseja tarvitaan vesimuodostumien ekologisen tilan määrittämiseksi ja seuraamiseksi.
- Alueiden erityistekijät, jotka vaikuttavat veden laatuun, tulisi ottaa luokittelussa nykyistä paremmin huomioon.
- Asianosaisille tahoille tulisi antaa mahdollisuus kommentoida myös tilan luokittelua ja tilatavoitteita jo aikaisemmassa vaiheessa.
- Vesistöjen tilaa koskevat arviot ovat viime vuosina kehittyneet liian monimutkaisiksi ja teoreettisiksi. On välttämätöntä, että kansalaiset voivat sekä ymmärtää vesistöselvityksiä että osallistua sekä keskusteluun että toimenpiteisiin asioiden edistämiseksi. Esimerkkinä voi mainita, että viranomaiskielellä järven tila voi olla hyvä, vaikka sen vesi ei kelpaa juuri mihinkään ihmisten käyttöön.



# Seurantaohjelmien tarkistaminen

- Seurantavelvoitteiden tulee olla oikeassa suhteessa aiheutettuun kuormitukseen. Velvoitetarkkailuihin mukaan myös hajakuormitus ja hajakuormittajat.
- Pienempien vesien biologista seuranta on tehostettava.
- Samalla kun seuranta- ja velvoitetarkkailuohjelmia laajennetaan ja ajanmukaistetaan, tulee ehdottomasti huolehtia siitä, että pitkiin aikasarjoihin ei tule enää katkoksia.
- Velvoitetarkkailuilla on huomattava merkitys ympäristön tilan seurannassa, sillä vesistöjen seurantatuloksista yli puolet tuotetaan velvoitetarkkailuilla. Koska tarkkailuvelvoitteiden kuormitusmäärät ja osuudet ovat voimakkaasti alentuneet, velvoitteita ei kuitenkaan voida laajentaa vaan päinvastoin supistaa. Tämä nykytilanne tulisi tunnistaa.
- On tarkoituksenmukaista tarkistaa velvoitetarkkailuohjelmien ajantasaisuus ja turvata kattava tieto vesistöjen tilasta sekä niihin kohistuvasta kuormituksesta.
- Ympäristövaikutusten seurannan vastuuta ja lisäkustannuksia ei tulisi siirtää toiminnanharjoittelijoille. Pistekuormittajan velvoitteena on seurata oman toimintansa ympäristövaikutuksia, ei rahoittaa yleistä tutkimustoimintaa.



# Toimenpiteiden suunnittelu

- Toimenpidevaihtoehtojen kustannustehokkuuden ja toteuttamiskelpoisuuden tärkeyttä korostettiin useissa palautteissa.
- Myös toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointia tulee parantaa.
- On tärkeää, että uudet tarkennetut kuormitusarviot ovat käytettävissä toimenpiteitä suunniteltaessa ja kohdennettaessa
- Valuma-aluekohtaisessa suunnittelussa on tarpeen kehittää eri toimijoiden yhteistyötä. Hyväksi koetut vesiensuojelukäytännöt tulisi pyrkiä saamaan kaikkien käyttöön ohjauksen ja koulutuksen avulla.

# Vesienhoitoalueen keskeiset kysymykset – verkkokyselyn palaute merkittävydestä vha2

Keskeinen kysymys	Erittäin keskeinen	Keskeinen	Ei keskeinen	Ei tarpeen käsitellä	En osaa sanoa
Maatalouden toimenpiteet käytäntöön	23	13	2	0	0
Metsätalouden vesiensuojelun tehostaminen	16	18	2	0	1
Vesienhoidon parempi huomioiminen kaavoituksessa ja rakentamisen ohjauksessa	18	17	3	0	0
Vesielinympäristöjen parantaminen	17	17	3	0	1
Pohjavesien turvaaminen	28	7	1	0	2
Jätevesihaitat hallintaan	19	17	2	0	0
Turvetuotannon päästöt hallintaan	29	5	3	0	1
Erinomaisessa ja hyvässä tilassa olevien vesien tilan turvaaminen	23	13	2	0	0
Toimeenpanon turvaaminen	26	8	0	0	3



## Yleistä keskeisistä kysymyksistä

- Vesienhoidon keskeisten kysymysten todettiin olevan hyvin valittuja ja tärkeitä vesien hyvän tilan saavuttamiseksi.
- Asiakirja esittelee onnistuneesti keskeiset tulevaisuuden vesienhoitoon liittyvät kysymykset, joiden toimeenpanosta huolehtiminen muodostunee keskeisimmäksi ja haastavimmaksi viranomaistehtäväksi.
- Myös suunnittelun osa-aluekohtaisessa ongelmatarkastelussa on tunnistettu osa-alueiden merkittävimmät vesiensuojelulliset haasteet.
- Keskeisiksi kysymyksiksi esitettiin myös:
  - Yhteistyön kehittäminen vesienhoidossa
  - Sisäisen kuormituksen huomioiminen
  - Kuormitustietojen luotettavuuden kehittäminen, kuormituslähteiden tarkempi selvittäminen sekä kuormitusmenetelmien kehittäminen



# Maatalouden toimenpiteet käytäntöön

- Maatalouden kuormituksen vähentäminen keskeinen tavoite vesien hyvän tilan saavuttamisessa
- Maatalouden arvioidut vaikutukset vesien tilaan tulevat muuttumaan myös rakennekehityksen kautta. Keski-Suomessa maatalouden harjoittajien määrä vähenee ja erityisesti kotieläintilojen määrä putoaa radikaalisti jo tämän vuosikymmenen aikana. Myös tämä on syytä ottaa huomioon vesienhoitosuunnitelmia ja niiden toimenpiteitä laadittaessa.
- Maatalouden toimenpiteet perustuvat pitkälti ympäristötukeen → On tärkeää, että maatalouden uusi ympäristöohjelma tulee sisältämään järkeviä ja toteuttamiskelpoisia toimenpiteitä, jotka ovat myös taloudellisesti houkuttelevia. Tämä edellyttää riittävää rahoitusta ohjelmalle sekä sen käyttökelpoisuutta koko maassa.
- Toimenpiteet tulee kohdentaa sinne, missä niiden merkitys on vesienhoidollisesti suurin.
- Peltojen kasvukunnosta huolehtiminen tärkeää
- Sääolot ravinnepäästöjen kannalta keskeisiä
- Tilakohtaisella neuvonnalla ja ongelma-alueiden kartoituksella on mahdollista löytää kustannustehokkaita kuormituksen vähentämistoimia.



## Ympäristövaikutusten arviointi

- Ehdotus ympäristöarvioinnin toteuttamisesta ja ympäristöselostuksen laadinnasta on riittävä ja täyttää hyvin SOVA-lain vaatimukset. Joissain palautteissa sen kuitenkin arvioitiin olevan näin mittavassa suunnittelussa haasteellista.
- Ympäristöselostusta laadittaessa tulee huolehtia siitä, että vaihtoehtojen valintaan kiinnitetään riittävästi huomiota
- Ympäristövaikutusten arvioinnissa tulee ottaa selkeästi kantaa siihen, mitä vaikutuksia vesienhoidon toteuttamisella on vesistöalueen toimijoihin
- Taloudellisten vaikutusten arviointi maanomistajille tulee tehdä aiempaa huolellisemmin. Maanomistajat eivät voi hyödyntää kaikkea omistamaansa maata kohtuullisella tavalla ja etenkin siihen kohdistuvat rajoitukset tulee myös huomioida





# Metsätalouden vesiensuojelun tehostaminen

- Metsätaloudelle esitetyt vesiensuojelutoimenpiteet ja keskeiset kysymykset ovat ajankohtaisia ja realistisia. Tavoite on linjassa Keski-Suomen alueellisen metsäohjelman ja yleisimminkin metsätalouden vesiensuojelun tavoitteiden kanssa.
- Edellisen suunnittelukauden jälkeen useat vesien tilaan vaikuttavat lait sekä ohjelmat ovat tiukentuneet kriteereiltään. Nykyiset lakien vaatimat tasot ovatkin riittävä pohja metsätalouden toimenpiteiden ohjaamiseen myös vesiensuojeluasioissa.
- KEMERA-varat turvattava ja ohjattava entistä enemmän laajempien vesiensuojeluratkaisujen tekemiseen esim. luonnonhoitohankkeet kuten kosteikot.
- Vesiensuojelumenetelmiä ja –rakenteita on käytettävä tapauskohtaisesti ja maasto-olosuhteiden mukaan, ei kaavamaisesti.
- Metsätalouden vesiensuojelulle uusia vaatimuksia vasta, kun vanhojen toimivuudesta on parempaa tietoa.
- Muutamissa lausunnoissa ja kannanotoissa suhtauduttiin kielteisesti kunnostusojitukseen ja kantojen nostoon



# Vesienhoidon parempi huomioiminen kaavoituksessa ja rakentamisen ohjauksessa

- Maankäytön suunnittelu pitää saada entistä paremmin tukemaan vesiensuojelun tavoitteita
- Kaavoituksessa ei yleensä riittävästi selvitetä vesistövaikutuksia. Niistä tulisikin tehdä nykyistä parempia esiselvityksiä myös maakunta-kaavoitusta alemmilla tasoilla
- Toisaalta useissa lausunnoissa todettiin kaavoituksen olevan ensisijaisesti rakentamisen ja maankäytön ohjauskeino ja soveltuvan huonosti yksityiskohtaiseen vesiensuojeluun.
- Esimerkkejä kaavoituksen kehittämistä:
  - Pohjavesialueiden huomiointi kaavoituksessa
  - Hulevesien mahdollisimman luonnonmukainen hallinta
  - ➔ Jyväskylän kaupunki huomioi omassa toiminnassaan vesiensuojelun tarpeen kaavoituksen yhteydessä antamalla kaavamääräyksiä pohjavedensuojelusta ja hulevesien johtamisesta.
  - Turvetuotanto maakuntakaavoissa



# Vesielinympäristöjen parantaminen

- Toimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen kohdennettava entistä enemmän resursseja sekä kehittämistoimenpiteitä
- Valuma-aluekunnostuksiin ja valuma-alueiden vedenpidätyskyvyn palauttamiseen tulisi paneutua seuraavalla kaudella nykyistä tarmokkaammin.
- Alueella on erilaisia vesistöjen kunnostukseen tähtääviä yhdistyksiä, joissa tehdään paljon talkootyötä. Niiden avustaminen kunnostussuunnittelussa ja käyntiinlähdössä, myös rahallinen, on kustannustehokasta
- Tutkimuksen avulla tulisi etsiä kustannustehokkaita keinoja järvien kunnostamiseksi. Tärkeää on myös löytää nykyistä laajempia rahoituskanavia .
- Nykyisin käytössä olevat erilaiset vesistön kunnostusmenetelmät ja niiden toteuttaminen (esim. virtavesikunnostukset) palvelevat vesienhoidon tavoitteiden toteutumista.
- Lisäksi nostettiin esille uusien, innovatiivisten vesistön kunnostusmenetelmien kehittäminen ja kunnostuksen yhteydessä poistettavan materiaalin hyötykäytön tehostaminen.
- ELYn rooli tärkeä asiantuntijana ja hankkeiden alulle saattajana



# Pohjavesien turvaaminen

- Pohjavesien suojelun tärkeys nostettu useissa lausunnoissa ja palautteissa esille
- Pohjavedet huomioiva maankäytön suunnittelussa
- Riittävien resurssien varaaminen kunnissa ja valtionhallinnossa pohjavesien suojeluun ja siihen liittyviin hankkeisiin on tärkeää, jotta tarvittavat toimenpiteet konkretisoituvat.
- Maalämmön hyödyntämiseen tarkoitettujen lämpökaivojen poraaminen ja lämmönkeruuputkistojen asentaminen on melko uusi pohjavesiriski, jota ei ole huomioitu vesienhoidossa.
- Suojelusuunnitelmat keskeisiä.



## Jätevesihaitat hallintaan

- Haja-asutuksen jätevesineuvontaan on edelleen panostettava
- Haja-asutuksen jätevesien käsittelymenetelmistä tarvitaan lisää tutkimusta ja uusia innovaatioita.
- Valtion tulee jatkossakin voimakkaasti tukea vesiosuuskuntien toimintaa. Myös kuntien ja vesiosuuskuntien yhteistyötä täytyisi jatkossa parantaa ja saada resursseja ja rahoitusta tähän.
- Viemärlaitostoiminnan toimintavarmuuden parantaminen sekä verkostojen oikea-aikaisen ja riittävän kunnostamisen edistäminen tärkeitä kehittämiskohteita.
- Viemäriverkostojen kunnostaminen vaatii entistä enemmän resursseja ja tutkimustietoa kustannustehokkaista menetelmistä.
- Haitallisia aineita koskevan tiedon kartoittaminen useiden tahojen yhteisinä hankkeina
- Tuotiin esille myös Jyväskylän Seudun puhdistamon suuri typpikuormitus



# Turvetuotannon päästöt hallintaan

- Turvetuotannon vesiensuojelun tasoa tehostettava
- Turvetuotannolle tiukempia päästövaatimuksia , tehostettua valvontaa sekä luotettavia päästömittauksia
- Tuotannon lopettamista esitettiin lukuisissa lausunnoissa ja kansalaispalautteissa.
- Turvetuotannon päästöissä tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota kiintoaine- ja humuskuormitukseen, virtaamien hallintaan ja happamuusongelmiin.
- Toisaalta tuotiin myös esille, että turvetuotannon vesistö-vaikutukset ovat arvioitavissa ja hyvin hallittavissa parhaan käyttökelpoisen tekniikan avulla.
- Turveteollisuus on viime aikoina investoinut vesien-suojeluun ja vaikutusarvioinneissa tämä tulisi huomioida.
- Turvetuotanto on nostettu suhteettoman voimakkaasti esille suunnittelun osa-aluekohtaisissa kuvauksissa.



# Erinomaisessa ja hyvässä tilassa olevien vesien tilan turvaaminen

- Palautteen perusteella tärkeä asia.
- Teksti on kovin yleisluonteista. Mitä toimenpiteitä on tarkoitus tehdä käytännössä, mikä vastuu toimijoilla on tilan turvaamisessa tai tilan heikentämisestä?
- Keinoina esitettiin mm. kaavoituksen rantarakentamisen tiukentamista, lupaehtojen kiristämistä, turvetuotannon sijainninohjausta sekä asiaa koskevan tietoisuuden lisäämistä.



# Toimeenpanon turvaaminen

- Vesienhoidon onnistumisen kannalta on välttämätöntä, että vesienhoitosuunnitelmissa esitetyt toimenpiteet pystytään toteuttamaan.
- KEMARA-varojen vähyys uhkaa mm. juuri luonnonhoitohankkeiden toteutusta. Luonnonhoitohankkeilla on saavutettu erinomaisia tuloksia mm. valuma-alueittaisen vesiensuojelu suunnittelun ja toteutuksen myötä. Valtion rahoituksen vähäisyys metsätalouden vesiensuojeluhankkeisiin on yksi suurimmista vesiensuojelun toteuttamisen uhkista metsissä.
- Pysyvän rahoitusohjelman luominen vesienhoitosuunnitelman toteuttamiseen
- Yksinkertainen periaate "likaaja maksaa" tulisi ottaa käyttöön lausuntopyyntön kohteena olevan asiakirjan kaikilla tasoilla.
- Ohjelmasta jää kaipaamaan rahoituslaskelmia. Ohjelman tavoitteet ja rahoitusodotukset tuntuvat ylimitoitetuilta.
- Ympäristöhallinnon voimavarat ja itsenäisyys turvattava





## Palautteen huomioiminen

- Palaute on toimitettu toimitetaan vesienhoitotyöhön osallistuvien ELY-keskuksen yhteistyöryhmien jäsenten käyttöön.
- ELY-keskukset käsittelevät aluettaan koskevan palautteen yhteistyöryhmässä
- Palaute otetaan huomioon tarkistettaessa vesienhoitosuunnitelmia ja toimenpideohjelmia.
- Yhteenvedo vesienhoitoalueen palautteesta molemmilta vesienhoitoalueilta julkaistaan vesienhoitoalueen Internet-sivuilla
- Tehdäänkö tämän lisäksi KESELYn oma palauteyhteenvedo?